

УДК 81'367

DOI: <https://doi.org/10.32782/fohium/2023.1.9>

ІНФОРМАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА ПОЛІПРЕДИКАТИВНИХ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ

Панькова Т. В.

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри англійської філології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

tanyapankova@yahoo.com

ORCID ID: 0009-0003-3353-1959

Scopus-Author ID: 56268700500

Ключові слова:

поліпредикативне складнопідрядне речення, актуальне членування, тема, рема, пік інформаційної перспективи.

У статті зроблено спробу довести закономірності у розташуванні піків інформаційної перспективи поліпредикативних складнопідрядних речень в англійській художній прозі від особливостей їх формально-граматичного структурування. Автор доводить, що кількість таких піків знаходиться у безпосередньому зв'язку із синтаксичною структурою поліпредикативної гіпотактичної конструкції. Один пік інформаційної перспективи характерний для поліпредикативних складнопідрядних речень, побудованих на основі неоднорідної супідрядності, послідовної підрядності і неоднорідної супідрядності, а також неоднорідної супідрядності та послідовної підрядності. Водночас поява кількох піків інформаційної перспективи можлива у конструкціях з однорідною супідрядністю, а також у структурах, у яких однорідний синтаксичний зв'язок передуює неоднорідному чи послідовному. Застосований у розвідці комунікативний підхід до вивчення складних синтаксичних конструкцій створює додаткові можливості для інтерпретації їх неоднорідної комунікативної структури. Теорія актуального членування використана як методика для визначення найбільш комунікативно значимих елементів гіпотактичної конструкції. Головна мета статті – встановлення відповідностей між піком інформаційної перспективи та структурними особливостями досліджуваних конструкцій – досягнута завдяки опрацюванню англійських художніх прозових творів.

INFORMATION PERSPECTIVE OF POLYPREDICATIVE COMPLEX SENTENCES IN ENGLISH-LANGUAGE PROSE

Pankova T. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Teacher at the English Philology Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
tanyapankova@yahoo.com
ORCID ID: 0009-0003-3353-1959
Scopus-Author ID: 56268700500*

Key words: *polypredicative complex sentence, actual division, theme, rheme, information perspective peak.*

The article is an attempt to prove dependence in the location of information perspective peaks in polypredicative complex sentences in English-language prose on the peculiarities of their formal and grammatical structuring. The author proves that the number of such peaks is directly related to the syntactic structure of the polypredicative hypotactic construction. One peak of information perspective is common for polypredicative complex sentences with heterogeneous co-subordination of dependent clauses, consecutive subordination and heterogeneous co-subordination, as well as heterogeneous co-subordination and consecutive subordination. A few peaks of information perspective may be found in constructions with homogeneous co-subordination and also in structures where homogeneous syntactic connection precedes heterogeneous or consecutive one. The communicative approach to studying complex syntactic constructions creates additional possibilities for interpreting their heterogeneous communicative structure. The actual division theory is used as a methodology for identifying the most communicatively important elements of the hypotactic construction. The main aim of the article – setting up regularities between the information perspective peak(s) and the structural peculiarities of the constructions under study – is realized via the analysis of English fiction texts.

Вступ

Сучасний стан лінгвістичних розвідок характеризується спрямованістю уваги мовознавців до проблеми функціонування мовних систем. Значних успіхів досягнуто у вивченні питань, пов'язаних із природою речення та його конститuentів. Окрім цього, антропоцентричний вектор сучасних досліджень із лінгвістики зумовив інтерес до вивчення речення з погляду не лише його структури і семантики, а й сприйняття повідомлюваного, що безпосередньо пов'язано з виконанням комунікативного наміру мовця. Особливої уваги у цьому відношенні заслуговують поліпредикативні складнопідрядні речення (далі – ППСР), що й зумовило вибір нами цієї конструкції як *об'єкта* дослідження. *Предметом* цієї розвідки постав комунікативний рівень поліпредикативної гіпотактичної конструкції (далі – ППГК), а саме особливості розташування у них піку/-ів інформаційної перспективи (далі – ППІ).

Матеріал та методи

Методологічною базою дослідження слугують наукові здобутки комунікативної лінгвістики і теорії актуального членування (далі – АЧ).

Поняття *актуального членування* було введене В. Матезіусом. Під АЧ дослідник розумів відповідне аранжування адресантом компонентів речення-висловлення, що актуалізується у мовленні [1]. Цей комунікативний феномен отримав у лінгвістиці різні термінологічні назви: *функціональна перспектива* [2–4], *комунікативна перспектива* [5], *смісловне членування* [6], *логікограматичний рівень* [7], *комунікативне навантаження* [8, с. 58; 9, с. 6], *інформаційна структура* [10]. У цій науковій розвідці ми послуговуватимемося термінами «актуальне членування», «тема», «рема», «пік інформаційної перспективи».

За вихідне положення вибираємо тезу про те, що ППСР – це «не випадкова комбінація простих і складних частин, а структурно перероблена єдність, створювана для передачі ємного комунікативного завдання» [11, с. 62]. Також важливим для розуміння комунікативного потенціалу ППСР в англійській художній прозі є не лише значення речення, а й контекст, у якому воно використовується. Ми послуговуватимемося контекстуальним

аналізом для визначення як уже відомої, так і, відповідно, нової інформації, для передачі якої і продукується речення.

Комунікативний підхід до вивчення складних синтаксичних конструкцій створює додаткові можливості для інтерпретації їхньої комунікативної структури, яка виявляється суттєво неоднорідною. Увагу дослідника одразу привертає непростий характер взаємовідносин між її найбільш і найменш комунікативно значимими компонентами. Однак, як показує аналіз практичного матеріалу, якою б складною чи розгорнутою не була тема чи рема АЧ такої конструкції, представлена іноді цілими блоками, у ній завжди можна виокремити комунікативно значимі елементи, що виступатимуть ППП.

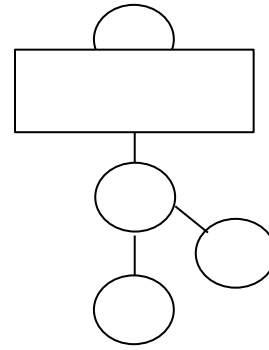
ППП може припадати на частину поліпредикативної конструкції, що розміщена по відношенню до теми АЧ як контактна, так і дистантна. Нею може бути як головна предикативна одиниця (далі – ПО), так і підрядна(ні), або ж поєднання головної та підрядної предикативних частин. Підтвердження тому, що підрядна ПО може виступати найбільш комунікативно значимим елементом висловлення, убачаємо у тому, що «<...> хоча залежна предикативна одиниця й підпорядковується головній, вона організована як комунікативно-синтаксична єдність на базі предикативної граматичної основи» [12, с. 148].

Результати

Аналіз практичного матеріалу дає змогу стверджувати, що рема здебільшого припадає на ті частини конструкції, що йдуть безпосередньо за її темою. При цьому основними комунікативно значимими елементами в загальному семантичному комплексі можуть бути як підрядні, так і головна ПО. Напр.: (1) *And as I thought this I felt with a pang that this black will was, when it was otherwise directed, the very thing which had made me love her* (Murdoch, SS).

Темою АЧ досліджуваної п'ятикомпонентної конструкції є препозитивна ПО, що підтверджується попереднім контекстом: *She drew her hand back. A stain of blood appeared on the sleeve of my shirt. <...> This was hatred, and hatred can destroy, it has its own magic. Rosina had the will and the power to do exactly what she threatened* (Murdoch, SS). Рему утворює комплекс із чотирьох предикативних частин, що йдуть за препозитивною ПО. ППП у цій поліпредикативній конструкції припадає на головну ПО (*I felt with a pang <...>*), яка є початковим ланцюжком складної реми, і котра слідує безпосередньо за темою АЧ речення (*And as I thought this <...>*).

Структурна схема такого речення (у якій прямокутник позначає головну ПО, коло – підрядну, а лінія – зв'язок між ними) матиме такий вигляд (рис. 1).

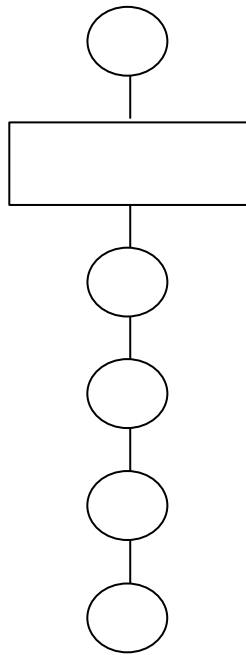

Рис. 1. Структурна схема поліпредикативного складнопідрядного речення з препозитивним неоднорідним супідрядним і блоком із послідовних підрядних і неоднорідним супідрядним

Можна стверджувати, що кількість ППП знаходиться у зв'язку із синтаксичною структурою ППК. Так, один ППП формується у ППСР, які будуються на основі послідовної підрядності. Напр.: (2) *But as soon as Brown told, there were a dozen men who admitted having bought whiskey from Christmas for over two years, meeting him at night and alone in the woods behind an old colonial plantation house two miles from town, in which a middle-aged spinster named Burden lived alone* (Faulkner, LA).

Темою цієї ППК є препозитивна підрядна одиниця *But as soon as Brown told <...>*. Про те, що ця частина конструкції містить відому інформацію, свідчить попередній контекст: *Possibly no one would ever have known if it had not been for the other stranger, Brown* (Faulkner, LA). Рему речення утворює комплекс із трьох частин, що вживається у постпозиції по відношенню до теми. ППП у наведеному вище реченні є головна ПО у поєднанні з першим підрядним (*<...> there were a dozen men who admitted having bought whiskey from Christmas for over two years, meeting him at night and alone in the woods behind an old colonial plantation house two miles from town*).

Збільшення кількості ПО не призводить до збільшення кількості ППП, як-от у такому прикладі: (3) *At that moment when Luigi Leopardi noticed her, Annabel's role as an English governess had progressed to a point where she was shown to slip out of the house one hot, still night, and gone to dance in the plashing bowl of the great Bernini fountain in the Piazza Navona, to cool of the passion she had conceived for the master of the house (whose wife was carrying on with an Italian painter, anyway – at the insistence of the film company's directors, who felt that her infidelity made her husband's affair with Annabel more moral)* (Spark, PI). Структурну схему речення наведено на рис. 2.

Рис. 2. Структурна схема поліпредикативного складнопідрядного речення з препозитивним неоднорідним супірядним і постпозитивним блоком підрядних одиниць, що перебувають у відношеннях послідовної підрядності

У цьому семикомпонентному реченні темою (як і у попередніх прикладах) є препозитивна підрядна частина, а ремою – склад головної ПО з п'ятикомпонентним блоком підрядних частин. Оскільки останні перебувають у відношеннях послідовної підрядності, ППП у досліджуваній ППК один: це головне речення (*Annabel's role as an English governess had progressed <...>*).

Один ППП зауважуємо й у конструкціях побудованих на основі:

– неоднорідної супірядності, напр.: (4) *He still experienced a recurrent desire, which he had not always, he thought with satisfaction, inhibited when she was smaller, to slap Miranda hard* (Murdoch, UR);

– поєднання кількох типів синтаксичного зв'язку:

а) послідовної підрядності й неоднорідної супірядності, напр.: (5) *Whenever any of his old friends began to suggest that her acting had some depth, or charm, or special merit, he silently nurtured the atrocity, reminding himself that nobody but he could know how shallow she really was* (Spark, PI);

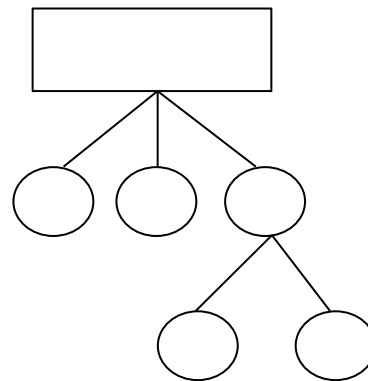
б) неоднорідної супірядності і послідовної підрядності, напр.: (6) *Wherever I laid it I felt special affection for the patch of ground beneath it and the immediate surroundings, which to me is a clear indication that it was a good prayer rug because it helped me remember that the earth is*

the creation of God and sacred the same all over (Martel, LP).

Водночас коли предикативні частини ППК пов'язані між собою однорідною супірядністю, можлива поява кількох ППП. Напр.: (7) *He spoke of very simple things – that it is right for a gull to fly, that freedom is the very nature of his being, that whatever stands against that freedom must be set aside, be it ritual or superstition or limitation in any form* (Bach, JLS).

Темою АЧ наведеного вище речення виступає препозитивна головна ПО; рема ж має складну структуру, охоплюючи чотири предикативних частини. Водночас ППП у досліджуваній конструкції є лише однорідні супірядні, що можна довести такими експлікаціями: *He said that it is right for a gull to fly. He said that freedom is the nature of his being. He said that anything standing against the freedom must be set aside.*

Структурна схема такого речення матиме вигляд:

Рис. 3. Структурна схема поліпредикативного складнопідрядного речення з постпозитивним блоком однорідних супірядних і неоднорідними супірядними ланками

Кілька ППП спостерігаємо й у конструкціях, у яких однорідний синтаксичний зв'язок поєднується з неоднорідним (8) чи послідовним (9) і передує їм. Напр.:

(8) *A wet scarf covered her hair, which had been, when Randall married her, so flaming, but which had faded to a pale ginger now on its way to becoming a sandy grey* (Murdoch, UR);

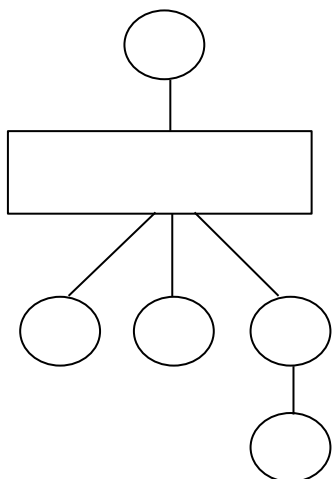
(9) *They were hoping that the hyena would attack me and that somehow I would get rid of it and make the boat safe for them, no matter if it cost me my life* (Martel, LP).

Інший випадок – це поєднання в одній конструкції неоднорідної супірядності, однорідної супірядності й послідовної підрядності. Напр.: (10) (He has not slept very much since Wednesday,

and now Wednesday has come and gone again, though he does not know it.) *When he thinks about time, it seems to him now that for thirty years he has lived inside an orderly parade of named and numbered days like fence pickets, and that one night he went to sleep and when he waked up he was outside of them* (Faulkner, LA).

ППП нараховуємо тут три (за кількістю однорідних супідрядних). Експлікація найбільш комунікативно значимих елементів структури виглядає так: *It seems to him that he has lived inside an orderly parade of named and numbered days. It seems to him that one night he went to sleep. It seems to him he was outside of named and numbered days when he woke up.*

Структурна схема цього речення має такий вигляд:

Рис. 4. Структурна схема поліпредикативного складнопідрядного речення з препозитивним неоднорідним супідрядним та постпозитивним блоком з однорідними супідрядними та ланкою послідовного підпорядкування

Висновки

Отже, комунікативний підхід до вивчення складних синтаксичних конструкцій дає змогу встановити закономірності між піками інформаційної перспективи поліпредикативних гіпотактичних конструкцій та їх формально-граматичним структуруванням. Основними комунікативно значимими елементами у загальному семантичному комплексі таких синтаксичних одиниць можуть бути як підрядні, так і головна предикативна одиниця або ж головна предикативна одиниця з підрядним компонентом.

Кількість піків інформаційної перспективи знаходиться у безпосередньому зв'язку із синтаксичною структурою поліпредикативної гіпотактичної конструкції. Один пік інформаційної перспективи характерний для поліпредикативних складнопід-

рядних речень, побудованих на основі неоднорідної супідрядності, послідовної підрядності і неоднорідної супідрядності, а також неоднорідної супідрядності та послідовної підрядності. Поява ж кількох піків інформаційної перспективи можлива у конструкціях з однорідною супідрядністю, а також у структурах, у яких однорідний синтаксичний зв'язок передує неоднорідному чи послідовному.

Пропонована розвідка відкриває перспективу подальших досліджень вивчення інформаційної перспективи поліпредикативних складнопідрядних речень у поетичних творах або як показника ідіостилі письменника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения. *Пражский лингвистический кружок* : сборник статей. 1967. С. 239–245.
2. Firbas J. On defining the theme in functional sentence analysis. *TLP*. 1964. Vol. 1. P. 267–280.
3. Halliday M.A.K. The place of “Functional Sentence Perspective” in the system of linguistic description. *Papers on functional sentence perspective* / ed. by F. Danes. Prague : Mouton, 1974. P. 43–53.
4. Danes F. Functional sentence perspective and the organization of the text. *Papers on functional sentence perspective*. Prague : Academia, 1974. P. 106–128.
5. Ившин В.Д. Коммуникативный синтаксис современного английского языка: актуальное членение предложения : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.04. 1992. 429 с.
6. Черняховская Л.А. Перевод и смысловая структура. 1976. 262 с.
7. Панфилов В.З. Гносеологические аспекты философских проблем языкознания. 1982. 357 с.
8. Крушельницкая К.Г. К вопросу о смысловом членении предложения. *Вопросы языкознания*. 1956. № 5. С. 55–67.
9. Распопов И.П. Очерки по теории синтаксиса. 1973. 264 с.
10. Слюсарь Н.А. На стыке теорий. Грамматика и информационная структура в русском и других языках. 2009. 416 с.
11. Гапонова Т.М. Типология багатоконпонентних складних речень. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2012. № 14. С. 60–68.
12. Pan'kova T.V. The communicative structure of polypredicative hypotactic constructions. *Analele Universitatii din Craiova. Seria Stiinte Filologice Lingvistice*. Craiova, 2017. Anul XXXIX. P. 145–154.

REFERENCES

1. Matezius V. (1967) O tak nazyvaemom aktualnom chlenenii predlozheniya [About the so-called actual division of the sentence]. *Prazhskiy lingvisticheskiy kruzhok: sb. statey*. P. 239–245.
2. Firbas J. (1964) On defining the theme in functional sentence analysis. *TLP*. Vol. 1. P. 267–280 [in English].
3. Halliday M.A.K. (1974) The place of “Functional Sentence Perspective” in the system of linguistic description. *Papers on functional sentence perspective* / ed. by F. Danes. Prague : Mouton. P. 43–53 [in English].
4. Danes F. (1974) Functional sentence perspective and the organization of the text. *Papers on functional sentence perspective*. Prague : Academia. P. 106–128 [in English].
5. Ivshyn V.D. (1992) Kommunikativnyi sintaksis sovremennogo angliyskogo yazyka: (Aktualnoe chlenenie predlozheniya) [Communicative syntax of modern English: Actual division of the sentence] : diss. ... doktora philol. nauk : 10.02.04. 429 p.
6. Chernyakhovskaya L.A. (1976) *Perevod i smyslovaya struktura* [Translation and semantic structure]. 262 p.
7. Panfilov V.Z. (1982) Gnoseologicheskie aspekty filosofskikh problem yazykoznaniiya [Gnoseological aspects of philosophical problems of language studies]. 357 p.
8. Krushelnitskaya K.G. (1956) K voprosu o smyslovom chlenenii predlozheniya [To the issue of the semantic division of the sentence]. *Voprosy yazykoznaniiya*. № 5. P. 55–67.
9. Raspopov I.P. (1973) *Ocherki po teorii sintaksisa* [Studies on syntax theory]. 264 p.
10. Slyusar N.A. (2009) Na styke teoriiy. Grammatika i informatsionnaya struktura v russkom i drugikh yazykakh [At the nexus of theories. Grammar and information structure in Russian and other languages]. 416 p. .
11. Gaponova T.M. (2012) Tipolohiya bahatokomponentnykh skladnykh rechen [Typology of multi-component composite sentences]. *Naukovyi visnyk of South-Ukrainian State Pedagogical University named after K.D. Ushynsky. Lingvistychni nauky*. № 14. P. 60–68 [in Ukrainian].
12. Pan'kova T.V. (2017) The communicative structure of polypredicative hypotactic constructions. *Analele Universitatii din Craiova. Seria Stiinte Filologice Lingvistice*. Craiova, 2017. Anul XXXIX. P. 145–154 [in English].

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. (Faulkner, LA) Faulkner William. Light in August. URL: https://royallib.com/read/Faulkner_William/Light_in_August.html#0 (дата звернення: 10.05.2019).
2. (Martel, LP) Martel Yann. The Life of Pi. URL: https://royallib.com/read/martel_yann/Life_of_Pi.html#0 (дата звернення: 10.05.2019).
3. (Murdoch, UR) Murdoch Iris. An Unofficial Rose. URL: https://royallib.com/read/Murdoch_Iris/An_Unofficial_rose.html#0 (дата звернення: 10.05.2019).
4. (Spark, PI) Spark Muriel. The Public Image. London: Penguin Books, 1968. 125 p.
5. (Murdoch, SS) Murdoch Iris. The Sea, the Sea. URL: https://royallib.com/read/Murdoch_Iris/The_Sea_the_Sea.html#0 (дата звернення: 10.05.2019).
6. (Bach, JLS) Bach Richard. Jonathan Livingston Seagull. URL: <http://csermelyblog.tehetsegpont.hu/sites/default/files/angol%20sir%C3%A1ly.pdf> (дата звернення: 10.05.2019).